

УДК 331.5:351(477)

РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ ЯК ІНДИКАТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ*Л. Б. Баранник, д. е. н., професор, Barannik_LB@mail.ru,**Р. С. Шаранов, студент, sharanovr2008@mail.ru,**Університет митної справи та фінансів*

Розглядається ситуація, що склалася на ринку праці України. Зроблено наголос на тому, що зростання безробіття є внутрішньою загрозою національній безпеці. Проаналізовано ряд факторів, які сприяють високому рівню безробіття в Україні. Названі наслідки безробіття у контексті погіршення економічних показників розвитку країни, а саме безробіття визнано чинником, що загрожує національній безпеці держави.

Ключові слова: безробіття, національна безпека, методологія МОП, рівень зайнятості, економічно активне населення, міграція, нелегальна зайнятість, молодіжне безробіття.

Постановка проблеми. Однією з ключових соціально-економічних проблем сучасного етапу розвитку вітчизняної економіки є безробіття. Воно зумовлює зменшення купівельної спроможності населення, сприяє від'їзду громадян до інших країн, зменшує кількість платників податків і призводить до виникнення додаткових витрат на утримання тих, хто залишився без роботи.

Безробіття веде до неповного використання економічного потенціалу суспільства, й тим самим знижує конкурентоспроможність країни, зашкоджує її економічному зростанню. Тому рівень безробіття є важливим показником стану національної безпеки. Разом з тим, безробіття є невід'ємною ознакою ринкової економіки і, за словами видатного англійського економіста Дж. Кейнса, важливим стиму-

лятором активності працюючого населення. Учений також вважав, що повна зайнятість неможлива і визначив безпечну межу безробіття у 3% [1].

Історичний досвід свідчить про те, що жодна країна не вирішила проблему повної зайнятості або наблизилась до цього. Не можна сказати, що за радянських часів безробіття не існувало взагалі (воно було прихованим), проте основна частина населення була зайнята в суспільному виробництві. У СРСР досить активно створювалися робочі місця. Про безробіття здебільшого говорили як про явище, яке притаманне капіталістичній системі. З розбудовою ринкової економіки Україна зіткнулася з безробіттям безпосередньо. Рівень безробіття не є критичним, проте погіршує й без того складну економічну ситуацію в країні. Отже, на сучасному етапі розвитку України має бути розроблена нова стратегія політики держави щодо подолання безробіття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним підґрунтям у дослідженні проблеми безробіття є праці корифеїв світової економічної думки. Основні аспекти безробіття, причини його виникнення та шляхи регулювання досліджували Дж. М. Кейнс, Т. Мальтус, А. Пігу, Д. Рікардо, А. Сміт, М. Фрідмен [2], К. Маркс [3], А. Філіпс [4] та ін. Проблеми безробіття на національних теренах досліджують вітчизняні вчені Д. Богиня [5], Г. Волинський [6], І. Давидова [7], О. Грішнова [5], Т. Кір'ян [8], Л. Колешня [9], Е. Лібанова [10] та ін. Питання соціального страхування від безробіття досліджує А. Г. Бабенко і Н. Шаманська [11,12].

Проте, незважаючи на значний вклад названих науковців, проблема безробіття потребує подальшого вивчення, оскільки, по-перше, це динамічне явище, причини та рівень безробіття весь час змінюються; по-друге, для кожної країни мають бути свої методи її подолання (чи зменшення); й по-третє, безробіття тягне за собою цілий ланцюг інших соціально-економічних проблем.

Формулювання мети статті. Метою статті є з'ясування ситуації з безробіттям в Україні та встановлення ступеню його загрози національній безпеці країни.

Вклад основного матеріалу дослідження. Національна безпека являє со-

бою захищеність життєво важливих інтересів людини, громадянина, держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства. Конституційні права і свободи людей, у тому числі їх право на працю, є об'єктами національної безпеки. Якщо ж людина з об'єктивних причин не має роботи, вона є соціально незахищеною.

Для визначення ступеню ризику, який безробіття несе економіці, розглянемо стан ринку праці в Україні за ряд останніх років (табл. 1). За даними Державної служби статистики (Держстату), у 2015 р. кількість економічно активного населення віком 15–70 років (сукупність зайнятих економічною діяльністю та безробітних) становила 18,1 млн. осіб, з них 17,4 млн. осіб (96,1%) – люди у працездатному віці (жінки у віці 15–59 років [13] та чоловіки віком 15–59 років). Із зазначеної кількості громадян віком 15–70 років 16,4 млн. осіб (або 90,9%) зайняті економічною діяльністю, решта – 1,7 млн. осіб, відповідно до методології Міжнародної організації праці (МОП), класифікувалися як безробітні. З 16,4 млн працюючих лише 10 млн осіб сплачують податки та внески на соціальне страхування. Рівень економічної активності населення віком 15–70 років становив у 2015 р. 62,4%, а у працездатному віці – 71,5% [14].

Рівень зайнятості населення віком 15–70 років становив 56,7%, а населення працездатного віку – 64,7%. Найвищий рівень цього показника спостерігався серед осіб віком 35–49 років, найнижчий – у молоді віком 15–24 років та осіб віком 60–70 років [14]. Серед уже представлених параметрів ринку праці розглянемо динаміку рівня безробіття в Україні (табл. 2).

За методологією МОП, людина визнається безробітною, якщо вона протягом чотирьох тижнів не мала роботи, шукала роботу, була готова приступити до роботи. В Україні рішення про надання громадянам статусу безробітних приймається Державною службою зайнятості (далі – ДСЗ) за їхніми особистими заявами з 8 дня після реєстрації в центрі зайнятості за місцем проживання. Тому даний показник відрізняється від кількості офіційно зареєстрованих безробітних вітчизняною статистикою.

Основні показники ринку праці (річні дані)*

	Економічно активне населення				у тому числі							
	у віці 15-70 років		працездатного віку		зайняте населення				безробітне населення (за методологією МОП)			
	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи
2010	20894,1	63,6	19164,0	71,9	19180,2	58,4	17 451,5	65,5	1713,9	8,2	1712,5	8,9
2011	20 893,0	64,2	19 181,7	72,6	19 231,1	59,1	17 520,8	66,3	1 661,9	8,0	1 660,9	8,7
2012	20 851,2	64,5	19 317,8	72,9	19 261,4	59,6	17 728,6	66,9	1 589,8	7,6	1 589,2	8,2
2013	20 824,6	64,9	19 399,7	72,9	19 314,2	60,2	17 889,4	67,3	1 510,4	7,3	1 510,3	7,8
2014	19 920,9	62,4	19 035,2	71,4	18 073,3	56,6	17 188,1	64,5	1 847,6	9,3	1 847,1	9,7
2015	18 097,9	62,4	17 396,0	71,5	16 443,2	56,7	15 742,0	64,7	1 654,7	9,1	1 654,0	9,5

*Складено авторами за: [15]

За даними табл. 2 видно, що рівень безробіття в 2009 р. зріс і становив 9,6%, кількість безробітних збільшилась на 532,6 тис. осіб у порівнянні з 2008 р. Таке зростання було зумовлене наслідками світової фінансової кризи. Протягом 2009–2013 рр. рівень безробіття мав тенденцію до змен-

шення, а в 2014 р. становив 9,7%, тобто збільшився на 2% в порівнянні з 2013 р. Такий сплеск можна пояснити серйозною політичною кризою в Україні, війною, втратою територій, на яких був розташований промисловий потенціал України.

Таблиця 2

Динаміка рівня безробіття в Україні у 2008–2015 рр. (к-сть населення в тис.)

	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення*	Рівень безробіття (%)	Зареєстровано безробітних
2008	46143,7	20675,7	19251,7	1424	6,9	596
2009	45962,9	20321,6	18365	1956,6	9,6	693,1
2010	45778,5	20220,7	18436,5	1784,2	8,8	452,1
2011	45633,6	20247,9	18516,2	1731,7	8,6	505,3
2012	45553	20393,5	18736,9	1656,6	8,1	467,7
2013	45426,2	20478,2	18901,8	1576,4	7,7	487,6
2014	42928,9	19035,2	17188,1	1847,1	9,7	458,6
2015	42760,5	17396	15742	1654	9,5	461,1

* за методологією МОП

Для порівняння приведемо дані по зарубіжним країнам. За оцінками Євростату, 20,4 млн чоловіків і жінок в ЄС-28, з яких 15,9 млн, що перебували в зоні євро (ЕА-19), були безробітними в жовтні 2016 р. Порівняно з вереснем 2016 р., число безробітних скоротилося на 190 тис. чоловік в ЄС-28 і на 178 тис. в зоні євро. У порівнянні з жовтнем 2015 р. безробіття знизилося на 1,782 млн в ЄС-28 і в зоні євро на 1,124 млн. У зоні євро сезонно вирівняний рівень безробіття становив 9,8% в жовтні 2016 р., порівняно з 9,9% у вересні 2016 р. і з 10,6% в жовтні 2015 р.

рівень безробіття в ЄС-28 склав 8,3% в жовтні 2016 р., порівняно з 8,4% у вересні 2016 р. і з 9,1% в жовтні 2015 р. [16].

Згідно Євростату, серед країн-членів ЄС низькі рівні безробіття в жовтні 2016 р було зареєстровано в Чеській Республіці (3,8%) і Німеччини (4,1%). Найвищі показники спостерігалися в Греції (23,4% в серпні 2016 г.) та Іспанії (19,2%). Рівень безробіття в жовтні 2016 р. у порівнянні з попереднім роком впав в 24 державах-членах. Стабільним він залишався в Італії, в той час як в Естонії виріс з 5,7% до 7,2% (з вересня 2015

р. по вересень 2016 г.), Данії – з 6,0% до 6,5%, Австрії – з 5,8% до 5,9%. Найбільший спад безробіття був зареєстрований в Хорватії (з 16,1% до 12,7%), Іспанії (з 21,2% до 19,2%) та Словаччині (з 11,1% до 9,1%) [там само].

Якщо порівняти рівень безробіття ряду європейських країн і нашої (9,5%), то очевидно, що він в Україні не є критичним, проте, для українського та європейського суспільства проблема безробіття залишається гострою. Для більш повного уявлення про стан безробіття розглянемо його з інших

сторін.

У структурі зайнятого населення за професійними групами в Україні найбільшу частку склали особи, які працювали у найпростіших професіях (18,4%), професіонали (17,7%) та працівники сфери торгівлі та послуг (16,4%). Серед загальної кількості зайнятих осіб кожний шостий працював у промисловості або у торгівлі, сьомий – у сільському господарстві [14].

Розглянемо рівень безробіття за регіонами в 2015 р. (рис. 1).

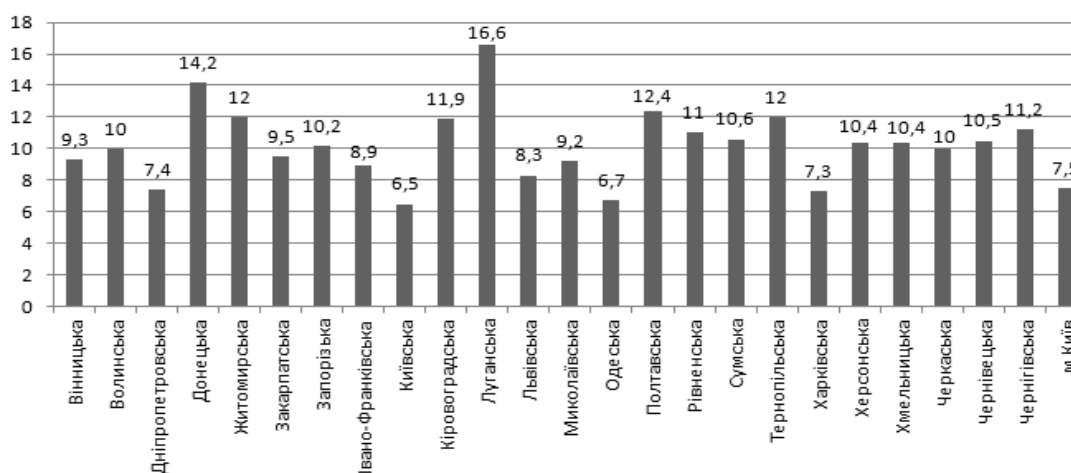

Рис. 1. Рівень безробіття за регіонами у 2015 році, % [14]

Можна побачити, що найбільший рівень безробіття спостерігається в Луганській (16,6%) і Донецькій (14,2%) областях, що, звісно, викликано військовими діями та проведенням АТО на даних територіях, а

найменший – в Київській (6,5%) та Одеській (6,7%) областях. Поглянемо на рівень безробіття за статтю, віковими групами та місцем проживання у 2015 р. (табл. 3, рис. 2).

Таблиця 3

Рівень безробіття за статтю, віковими групами та місцем проживання у 2015 р. *, %

	Всього	у тому числі за віковими групами, років							Працевдатного віку
		15-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59	60-70	
Все населення	9,1	22,4	11,2	9,7	7,2	7,6	6,3	0,1	9,5
жінки	8,1	21,9	10,8	8,4	6,7	7,1	4,6	0	8,5
чоловіки	10,1	22,7	11,4	10,8	7,7	8,1	7,9	0,1	10,4
міські поселення	9	23,5	10,8	9,4	7,5	7,6	6,3	0,1	9,3
сільська місцевість	9,4	20,7	12	10,8	6,6	7,6	6,4	-	9,9

*Складено авторами за: [3]

Найбільший рівень безробіття спостерігається у населення віком від 15 до 24 років і досягає більше 20%. Це зумовлено тим, що молодим фахівцям дуже складно знайти роботу, оскільки роботодавцям потрібні зазвичай працівники з досвідом. Також рівень безробіття переважає у чоловіків та у

людей, які проживають в сільській місцевості.

Гострою проблемою в Україні є відсутність робочих місць для молодих людей, які здобули вищу освіту. В Україні до молоді відносяться громадяни віком від 14 до 35 років [17]. Протягом січня-жовтня 2016

року статус безробітного мали 451,2 тис. осіб у віці до 35 років [18].

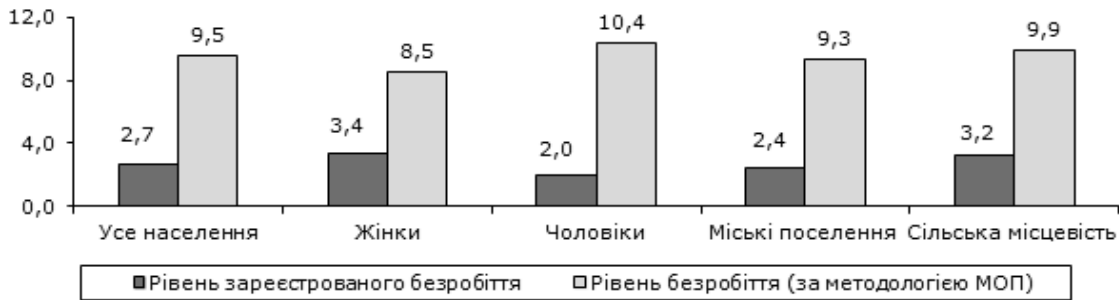

Рис. 2. Безробіття серед економічно активного населення працездатного віку за статтю та місцем проживання у 2015 р. (у % до економічно активного населення працездатного віку) [14]

Молодіжне безробіття не є виключно українською проблемою. Починаючи з 2007 р. кількість безробітних молодих людей у світі збільшилася на 3,4 млн. осіб, а офіційно зайнятих – зменшилася на 22,9 млн. [19, с.88]. Міжнародний молодіжний фонд зазначив, що до 2018 р. світовий рівень безробіття серед молоді може досягти 12,8%. Для вирішення проблеми молодіжного безробіття потрібна нова концепція державної політики регулювання зайнятості. У світі зазвичай вживають такі заходи, як створення підприємств, малих молодіжних підприємств або відділів сприяння працевлаштуванню молоді при вишах або службах зайнятості у вільний від навчання час. Наразі у суспільстві триває дискусія щодо збільшення держзамовлення. На нашу думку, це не вирішить проблему в умовах глибокої фінансової кризи, що затягнулася. У держави немає чіткої програми підготовки кадрів в умовах ситуації, яка швидко змінюється під впливом глобалізаційних процесів. Зберігається перекис у підготовці юристів та економістів. Наявність структурної диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією обмежує можливості працевлаштування безробітних і задоволення потреб роботодавців у працівниках.

Фактично відсутня альтернативна державній служба працевлаштування. До того ж, держава не створює робочі місця, чим сприяє відтоку молоді та кваліфікованої робочої сили в інші країни. За кордон виїхала вже третина працездатного населення України. Згідно з даними соціологічних опитувань, 52% українського населення і близько 80% молоді охоче залишили б краї-

ну за першої можливості [20]. Третина українських трудових мігрантів має вищу освіту. Така ситуація знижує інтелектуальний потенціал України, який визначає її роль і місце у світовому «табелі про ранги». За прогнозами ЮНЕСКО, досягти високого рівня національного добробуту можуть тільки ті країни, які мають серед працездатного населення 40–60% фахівців з вищою освітою [21, с.]. Як свідчить Голова Міжнародної організації українців «Четверта хвиля» Валерій Рябенко, «в Україні немає навіть державної концепції, яка б визначала принципи, стратегічні і тактичні завдання в питанні трудового міграційного потоку. Нікого не цікавлять загрози, пов'язані з величезним відтоком нашої робочої сили за кордон. Жоден український уряд часів незалежності не поставив перед собою завдання розробити цю стратегічну програму» [20].

Найпростішими «рецептами» лікування безробіття в умовах ринкової економіки є конкуренція, розвиток підприємництва. На жаль, ці механізми регулювання економічних процесів, у тому числі зайнятості населення, поки що надто повільно розвиваються в Україні.

Серед головних причин появи безробіття в Україні, на нашу думку, слід вважати системну й структурну трансформацію економіки. У перехідний період на початку 90-х років українці виявилися невідповідними для сприйняття ринкової економіки. Домінувало уявлення, що безробіття – «ознака капіталізму». Мало хто усвідомив, що треба перебудуватись, розпочинати власну справу, шукати вихід... Але не «старорежимні догми» стали загрозою національній безпеці, а те, що в країні на той момент часу не було

рішучої політичної сили з програмою дій, яка б чітко визначила орієнтири руху до нової системи.

Також причиною безробіття слід вважати структурні зміни в економіці. З розвитком сфери обслуговування занепадають виробничі галузі економіки, які можуть створювати велику кількість робочих місць. Крім того, на початку 90-х років негайної

заміни потребували близько 25% основних фондів, у тому числі майже 40% машин і обладнання [21]. Відбувалося скорочення реального сектору економіки не тільки в останні два роки, а починаючи з 2010 р. (рис. 3).

Обсяг промислового виробництва впав з 112,2% до 87%, а сільськогосподарського – з 98,5% до 95,2%.

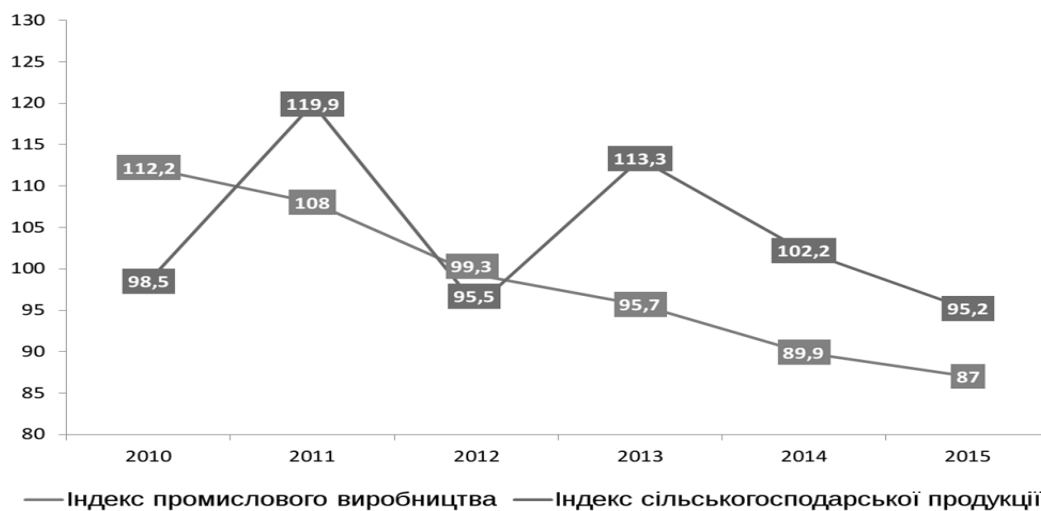

Рис. 3. Динаміка індексу виробництва у галузях реального сектору економіки України у 2010–2015 роках, % [22]

Як вже зазначалось, найбільш високі показники безробіття демонструють нині «класичні» промислові регіони – Дніпропетровська, Запорізька, Херсонська, Донецька й Луганська області. Одночасно із втратою ринків збуту, промислові підприємства нині втратили державну підтримку та державні інвестиції - уряд не вкладає в промисловість, а підтримка підприємств, що належать державі, зводиться до мінімуму. Виходячи з цього, уряд має проводити стабілізаційну політику, спрямовану на запобігання глибоких спадів виробництва та підтримувати реальний сектор економіки.

Прямим наслідком безробіття є бідність. Якщо в 2013 р. рівень бідності в Україні становив 23,3%, то в 2015 р. даний показник зріс до 59,3%, серед працюючих – з 19,6 до 52,9% [23].

Оскільки безробіття являє собою серйозну національну загрозу, держава повинна вживати відповідні заходи для боротьби з нею. Залежно від економічних шкіл і течій, методи боротьби з безробіттям визначають по-різному. Мальтузіанці пропонують обмежити народжуваність, прихильники класичної

теорії ринку – заходи по зниженню заробітної плати. Кейнсіанські програми в короткостроковому періоді пропонують громадські роботи за рахунок бюджету держави; в довгостроковому періоді – державні замовлення приватному сектору, заходи по стимулюванню інвестиційного попиту, при цьому особливе значення надається зниженню облікової ставки процента. Монетаристи пропонують зменшення державного бюджетного дефіциту, скорочення соціальних програм, приборкання інфляції і створення здорового ринкового середовища, в якому обов'язково буде присутнє розорення неефективних підприємств і висування на передній план сильних, адаптованих товаровиробників. Зокрема, монетаристи радять не знижувати, а підвищувати облікову ставку процента. Вони вважають, що ефективно діючий ринок викличе зростання виробництва, і, як наслідок, – зростання попиту на робочу силу. Як свідчить досвід багатьох країн, у тому числі й України, платою суспільства за монетарний шлях розвитку ринку є жебрацтво, злодійство і соціальна напруга в суспільстві.

Отже, потрібно державне регулюван-

ня. Політика держави на ринку праці має бути спрямована на скорочення рівня безробіття, тобто забезпечення можливості реалізації своєї трудової активності всім громадянам. У 1990 р. в Україні була створена Державна служба зайнятості. Основними її завданнями є реалізація державної політики у сфері зайнятості населення, підвищення конкурентоспроможності безробітних на ринку праці, залучення безробітних до тимчасової зайнятості, підтримка безробітних в організації підприємницької діяльності, проведення ярмарок вакансій тощо. В умовах високого рівня безробіття та бідності процвітає неформальна економіка та зайнятість стає нестійкою. Постійні працівники виводяться поза штат, або ж працюють на дому. Для них зайнятість не дає ніяких гарантій. Найсерйозніших наслідків дефіциту гідної праці в неформальній економіці зазнають жінки, молодь, мігранти і літні працівники. Повністю оцінити масштаби неформальної економіки складно. За даними Держкомстату, за 9 місяців 2015 р. кількість осіб у неформальному секторі економіки становила 4369,4 тис осіб, за 9 місяців 2016 р. – 4021,7 тис осіб (або 26,5% та 24,6% від загальної кількості зайнятого населення відповідно (без урахування частини проведення АТО)) [24]. За неофіційними ж даними, поза межами легального ринку праці знаходиться близько 5–7 млн. працездатних українців, які вимушені поневіритися у пошуках заробітків, при цьому втрачаючи права на соціальний захист, майбутню пенсію й безпеку праці. На жаль, офіційна і реальна оцінка тенденцій на ринку праці в Україні значно відрізняються, що не дозволяє дати точну оцінку поточного стану ринку праці [25].

Для боротьби з нелегальною зайнятістю 1 березня 2016 р. набрав чинності наказ Міністерства соціальної політики України від 02.02.2016 № 67 [26], яким затверджено форму постанови про накладення штрафу уповноваженими посадовими особами ДСЗ України з питань праці за порушення законодавства про працю та зайнятість населення. Якщо до цього часу до роботодавців за порушення трудового законодавства інспектори з питань праці могли застосовувати тільки адміністративні санкції, то з

11.03.2016 р. крім адміністративних, з'явилися і фінансові санкції. Так, у разі фактичного допуску працівника до роботи без оформлення трудового договору або виплату заробітної плати (винагороди) без нарахування та сплати єдиного внеску передбачено штраф у розмірі 30 мінімальних заробітних плат за кожного працівника. Тобто підприємству потрібно приділити дуже велику увагу щодо правильного оформлення наказів про прийняття працівників на роботу, оскільки за можливе визнання недійсного наказу підприємству загрожує штраф приблизно у 41340 грн. А якщо наказ оформлений правильно, але підприємство несвоєчасно повідомило фіскальну службу про прийняття працівника на роботу, то таке порушення коштуватиме підприємству 1378 грн.

Зростання можливостей економіки щодо забезпечення робочими місцями насамперед можливо у сфері підприємництва. Щодо розширення зайнятості на селі, то воно пов'язане з підтримкою й заохоченням розвитку видів діяльності на сільських територіях, що підтверджується досвідом зарубіжних країн, а також створенням сприятливого соціального середовища для підвищення престижу та мотивації праці (насамперед, у молоді), привабливих умов для проживання у сільській місцевості, зупинення руйнації об'єктів соціальної інфраструктури. Необхідно створювати соціально-економічні та правові умови для сприяння зайнятості на селі, збільшення престижних робочих місць у галузях сільського господарства і соціальної інфраструктури відповідно до потреб села. Враховуючи сезонний характер сільськогосподарської праці, потрібно забезпечити умови для рівномірної зайнятості протягом року [27].

Висновки. Таким чином, рівень безробіття є своєрідним барометром стану національної безпеки. Він символізує не тільки втрату безробітними своїх конституційних прав на працю, а й показує матеріальні та людські втрати економіки та зростання бідності в суспільстві. Отже, зменшити рівень безробіття в Україні можна завдяки таким заходам:

– створення спеціального податкового режиму шляхом зниження податків для під-

приємств за умови збереження робочих місць або створення нових робочих місць (для компенсації витрат на прийом нових працівників);

– зменшення податкового навантаження для зменшення рівня тіньової економіки, що сприятиме росту офіційного працевлаштування;

– надання державою пільгових кредитів для створення нових робочих місць і виплати зарплати додатково зайнятим на виробництві;

– вдосконалення політики оплати праці;

– організація перенавчання або підвищення кваліфікації кадрів, відповідно до потреб галузей, що розвиваються, й вимог світового ринку праці;

– підвищення ефективності роботи Державної служби зайнятості;

– проведення активної політики на державному рівні щодо працевлаштування молоді;

– сприяння зайнятості громадян, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних конкурувати на ринку праці, шляхом надання роботодавцям пільг і дотацій;

– реформування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Звичайно, що всі ці заходи мають проводитися системно і комплексно. Для активізації процесу працевлаштування мають бути задіяні і ринкові механізми, і важелі держави, і підвищитись відповідальність самого працівника за своє майбутнє.

Література

1. Кейнс Дж. Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей / Дж. Кейнс. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibliograph.com.ua/keyns-1/index.htm>

2. Класика економічної думки: Сочинения / В. Петі, А. Сміт, Д. Рикардо, Дж. Кейнс, М. Фридмен. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 896 с.

3. Маркс К. Капітал. Т. 1. – М.: Изд-во пол. лит. лит-ры, 1983. – 905 с.

4. Блауг М. Філіппіс, А. Уільямс // 100 великих економістів після Кейнса. – СПб.: Економікус, 2009. – С. 310–312. – 384 с.

5. Богиня Д. П. Основи економіки праці: навч. пос. для студ. екон. спец. / Д. П. Богиня, О. А. Грішнова; Київ. екон. ін-т менеджменту. – К.: Знання-Прес, 2000. – 312 с.

6. Волинський Г. Про соціальну диференціа-

цію населення / Г. Волинський // Економіка України. – 2008. – С. 79–84

7. Давидова І. О. Зайнятість та безробіття в постіндустріальній економіці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2581>

8. Кір'ян Т. Соціальний захист населення від безробіття / Т. Кір'ян // Україна: аспекти праці. – 1998. – № 4. – С. 16–22.

9. Колешня Л. Безробіття в умовах формування ринкових відносин / Л. Колешня // Україна: аспекти праці. – 1997. – № 6. – С. 9–12.

10. Лібанова Е. М. Ринок праці: навч. пос. / Е. М. Лібанова. – К.: Центр навч. літ-ри, 2003. – 224 с.

11. Мотивація та соціальний захист персоналу: моногр. / за заг. ред. проф. А. Г. Бабенка. – Д.: ДД-ФА, 2011. – 400 с. – С. 81–90; 90–97.

12. Шаманська Н. В. Страхування на випадок безробіття в умовах соціально-економічних перетворень в Україні: дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01 / Н. В. Шаманська. – Тернопіль: ТНЕУ, 2006. – 320 с.

13. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 08.07.2011 № 3668-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3668-17>

14. Фінансовий портал Мінфін [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/>

15. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2007/tp/ean/ean_u/osp_rik_b_07u.htm

16. Unemployment statistics. Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Table_1_Youthunemployment_2015Q4_\(%25\).png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Table_1_Youthunemployment_2015Q4_(%25).png)

17. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993 № 2998-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>

18. Аналітичний огляд. – Державна служба зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350805

19. Торжевський М. В. Проблеми безробіття молоді та напрями їх вирішення / М. В. Торжевський // Економіка України. – 2014. – № 1 (626). – С. 87–96.

20. Герої праці. Незалежне бюро новин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbnews.com.ua/ua/tema/91803/>

21. Федоренко В. Г. / Ринок праці в Україні та економічні тенденції в умовах світової економічної кризи / В. Г. Федоренко // Економіка та держава. – 2009. – №1. – С. 4–5.

22. Fact Check [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.factcheck.com.ua/ua/yurij-bojko-manipuliroval-pokazatelyami-statistiki-zayaviv-ostatnostrofikeskom-polozhenii-ukrainy/>

23. Інтернет-версія всеукраїнського часопису «Політика. Право. Життя». Елла Лібанова: «Трудове населення України різко збідніло...» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.polpravozhit.in.ua/2016_04_08_archive.html

24. Державна служба зайнятості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list/category?cat_id=3054

25. Інформаційно-аналітичні матеріали на засідання НТСЕР до питання «Забезпечення зайнятості - головне завдання соціальних партнерів». Федерація профспілок України. – К., липень 2014 року.

26. Про затвердження форми постанови про

накладення штрафу уповноваженими посадовими особами Державної служби України з питань праці: Наказ Мінісоцполітики України від 02.02.2016 № 67 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0256-16>

27. Боротьба з безробіттям та служба зайнятості в Україні [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://5ka.at.ua/load/makroekonomika/borotba_z_bezrobittjam_ta_sluzhba_zajnjatosti_v_ukrajini

УРОВЕНЬ БЕЗРАБОТИЦЫ КАК ИНДИКАТОР НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

*Л. Б. Баранник, д. э. н., профессор, Р. С. Шаранов, студент,
Университет таможенного дела и финансов*

Рассматривается ситуация, сложившаяся на рынке труда Украины. Внимание акцентировано на том, что рост безработицы является внутренней угрозой национальной безопасности. Проанализирован ряд факторов, которые содействуют высокому уровню безработицы в Украине. Названы последствия безработицы в контексте ухудшения экономических показателей развития страны, а саму безработицу представлено фактором, угрожающим национальной безопасности государства.

Ключевые слова: безработица, национальная безопасность, методология МОТ, уровень занятости, экономически активное население, миграция, нелегальная занятость, молодежная безработица.

UNEMPLOYMENT RATE AS INDICATOR OF NATIONAL SECURITY

*L. B. Barannik, D. E., Professor, R. S. Sharanov, student,
University of Customs and Finance*

The situation in the labor market of Ukraine is considered. It is stresses that the increase of unemployment is an internal threat to national security. A number of factors that condition the high level of unemployment in Ukraine are analyzed. The consequences of unemployment in the context of worsening economic indicators of the country are presented. Unemployment is considered as a factor that threatens the national security.

Keywords: unemployment, national security, the ILO methodology, level of employment, economically active population, migration, illegal employment, youth unemployment.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Івашиною О. Ф. Надійшла до редакції 01.11.2016.